



UNIVERSELL UTFORMING OG KULTURMINNER

Strategi for Riksantikvarens arbeid med universell utforming
2007-2010



Ny inngang til Stortinget.

Universell utforming betyr at produkter, byggverk og uteområder som er i alminnelig bruk, skal utformes på en slik måte at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler (Stortingsmelding nr.40. (2002-2003)).

Riksantikvarens oppgave er å verne om kulturminnene for at flest mulig skal få del i kunnskapen de representerer og opplevelsen de gir. De fleste kulturminner er fra tiden lenge før tilgjengelighet for alle ble et aktuelt tema. Dette gir nye utfordringer der hensyn til vern og tilgjengelighet må veies opp mot hverandre. Riksantikvaren vil arbeide for bedre tilgjengelighet til kulturminnene samtidig som man holder en høye vernefaglig etisk standard.

Intern bevisstgjøring og kompetanseheving

Mål: Riksantikvaren inkluderer hensynet til universell utforming i sitt arbeid med kulturminnene. Vi er ikke bare oppmerksom på ansvarsområdet, men tar dette aktivt med i vurderingene når det er relevant. Direktoratet er dyktig til å avveie hensynet til deltagelse for alle med hensynet til vern av umistelige kulturminneverdier. Vi finner alternative formidlingsmåter når tilgjengeligheten er begrenset.

Tiltak:

- Riksantikvarens ansatte bevisstgjøres og motiveres om temaet universell utforming. Dette skjer gjennom prinsippdiskusjoner, deltagelse på kurs og seminarer og i møte med brukere og tilretteleggere.
- I første halvår 2007 arrangeres internt møte om verneideologi og universell utforming med fokus på kulturminnenes tålegrenser og sårbarhet.
- Riksantikvarens bibliotek skaffer relevant litteratur om tilgjengelighet.

Nasjonal og internasjonal nettverksbygging

Mål: Riksantikvaren samarbeider med relevante nasjonale og internasjonale aktører for å finne stadig bedre løsninger og utveksle erfaringer med overføringsverdi. Direktoratet ligger i forkant når det gjelder kompetanse på møtet mellom kulturminner og universell utforming. Dette gjelder både kjennskap til produkter og løsninger, men også ideologi, metodikk og kommunikasjon.

Tiltak:

- Riksantikvaren inviterer til samarbeid med regional og lokal kulturminneforvaltning og interesseorganisasjoner. Det arrangeres konferanse for kulturminnevernet for bevisstgjøring omkring problemstillinger knyttet til universell utforming.
- Riksantikvaren tar initiativ til et nordisk nettverk for kulturminnevernmyndigheter på nasjonalt nivå for belysning av spørsmål knyttet til kulturminnevern og universell utforming.
- Når Riksantikvarens medarbeidere reiser, søker de aktivt å oppdatere seg innen feltet for å finne ideer, kompetansepersoner og allianser.

Relevante arbeidsmetoder, løsningsmodeller og produktinformasjon

Mål: Riksantikvaren er grunnleggende løsningsorientert, innen kulturminnefaglige etiske rammer, og samarbeider med relevante instanser. Vi har god oversikt over produkter og løsningsalternativer. Riksantikvaren har også gode begrunnelser i de tilfellene der hele eller deler av kulturminnene ikke kan gjøres tilgjengelig for alle grupper. Direktoratet er bevisst på hvilke arbeidsmetoder og praktiske løsninger som er mest hensiktsmessige i forskjellige saksområder.

Tiltak:

- Riksantikvaren systematiserer informasjonen om aktuelle produkter, produsenter og aktører.
- Riksantikvaren bygger opp et nettverk med aktørene på brukersiden som kan benyttes når saker kommer opp og det er behov for innspill til ulike løsninger. Arbeidsmetoder må vurderes og utvikles slik at de er relevante for kulturminnevernets rolle og oppgave.

Kompetanseheving hos brukergruppen og Riksantikvaren

Mål: Brukergruppen forstår klarere de antikvarisk faglige avveininger som må gjøres ved endringer og tilpasninger. De forstår bedre vernets betydning og det ideologiske begrepsapparatet. Riksantikvaren forstår også bedre de konkrete utfordringene som brukergruppen møter. Dette gir en konstruktiv, kreativ og løsningsorientert dialog. Alle parter respekterer hverandres hensyn og oppgaver.

Tiltak:

- Representanter for brukergruppen som skal arbeide med universell utforming i møtet med kulturminnene, gjøres kjent med bevaringsideologiske problemstillinger gjennom praktisk samarbeid og teoretisk opplæring.
- Nøkkelpersoner hos Riksantikvaren involveres i praktisk samarbeid om tilgjengelighetsprosjekter og får på denne måten ny kunnskap om brukernes behov og utfordringer.
- Man arbeider spesielt med samarbeidsmetoder og løsningsvarianter, fordi mangfoldet av kulturminner ofte krever spesialtilpassede løsninger.

Påvirkning av produsenter, arkitekter og designere

Mål: Produsenter lager produkter som er tilpasset de kulturhistorisk viktige landskap og bygninger. Designere og arkitekter ser at utfordringer knyttet til universell utforming i kulturminner er et attraktivt arbeidsområde og bidrar aktivt til å finne gode løsninger på designproblemer.

Tiltak:

- Riksantikvaren viser gjennom eksempelsamlinger hvilke tekniske og designmessige problemstillinger det er behov for å løse og definerer klart kulturminnenes tålegrenser.
- I viktige prosjekter vurderer man å trekke inn særskilt kompetente formgivere for å skape nye løsningsmodeller.
- Påvirkningsarbeidet drives også i internasjonale fora, og Riksantikvaren arbeider for å bidra til etablering av internasjonale samarbeidsprosjekter for produktutvikling.

Riksantikvarens informasjon

Mål: Riksantikvaren har universell utforming som tema på sine publikumsrettede nettsider, for dem som trenger inspirasjon, ideer og hjelp. Disse er tilrettelagt for syns- og hørselsvekkede.

Tiltak:

- Riksantikvarens nettsider blir universelt utformet.
- Universell utforming blir eget tema på nettsidene og relevant informasjon legges ut.
- Det lages informasjonsblader om tilgjengelighet for alle.

Skjøtsel av arkeologiske kulturminner

Mål: Universell utforming vurderes alltid når arkeologiske kulturminner skal gjøres tilgjengelige. Riksantikvaren finner modeller som fungerer i presentasjonen av arkeologiske kulturminner.

Tiltak:

- Når Riksantikvaren bevilger tilskudd til skjøtsel av arkeologiske kulturminner, skal man også vurdere muligheten for tilrettelegging for alle brukergrupper.
- Det arbeides med å finne muligheter for å bevege seg i kulturminneområdene og med å gjøre dem mest mulig forståelig for alle.

Ruinprosjektet

Mål: Universell utforming vurderes alltid når ruinene skal gjøres tilgjengelige.

Tiltak:

- Sammen med kompetente representanter for brukergruppen definerer man hvilke begrensninger og muligheter ruinen St. Nikolas i Sarpsborg har i forhold til full tilgjengelighet for alle typer brukere. Erfaringer med overføringsverdi brukes i arbeidet med de øvrige ruinanleggene.

Forvaltning av verdensarvområdene

Mål: Den norske verdensarven er, i den grad dette er mulig og forsvarlig i forhold til deres unike verneverdi, tilgjengelig for alle. Vi har fått gjennomslag for tiltakene hos eierne og hos forvaltere med regionalt og lokalt ansvar.

Tiltak:

- Problemstillingen verdensarven i møte med universell utforming tas opp med eiere og ansvarlige myndigheter. Sammen med kompetente representanter for brukergruppene finner man metoder for hvordan disse kulturminnene kan gjøres tilgjengelig for alle.

Verdiskapingsprogrammet

Mål: De sentrale aktører i pilotprosjektene har en høy bevissthet om universell utforming i planlegging og realisering av tiltak i prosjektene, når det gjelder fysisk tilgjengelighet, informasjon og utvikling av opplevelser og tjenestetilbud.

Tiltak:

- Riksantikvaren tar opp temaet universell utforming på samlinger i verdiskapingsnettverket for å utveksle erfaringer om kulturarv, verdiskaping og universell utforming, spre inspirasjon og utvikle samarbeidmuligheter.

Merkostnader ved universell utforming

Mål: Arbeidet med universell utforming har sin egen budsjettpost. Dette markerer at både kulturminnevern og universell utforming er viktig for menneskeverdet og er høyt prioriterte områder. Det finnes kompensasjonsordninger i de tilfeller der universell utforming betyr en ekstrabelastning for eiere og brukere.

Denne strategien ligger til grunn for Riksantikvarens arbeid med universell utforming i perioden 2007-2010.